

Усаткін Денис Геннадійович
аспірант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ГРУПОВОМУ ПОРУШЕННІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Сучасний період формування правової держави Україні, її соціальної, економічної й політичної систем характеризується загостренням загальної криміногенної ситуації. На сьогодні спостерігається значне зростання злочинності, збільшенні кількості кримінальних угруповань, які діють у всіх сферах суспільного життя. Зважаючи на це, особливого значення набуває удосконалення діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. Успіх у цьому в багатьох випадках пов'язаний з наявністю сучасних методик розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень, насамперед проти громадського порядку та громадської безпеки.

Таке явище, як групові порушення громадського порядку раніше зустрічалися вкрай рідко. Проте, зараз уже можна стверджувати, що прогноз стосовно зменшення або навіть зникнення (як вважалося за радянських часів) таких кримінальних правопорушень як групові порушення громадського порядку не виправдовується. Про це свідчать події як в Україні, так і в інших країнах світу, за участю антиглобалістів, угруповань футбольних фанатів, представників радикальних молодіжних рухів та формувань тощо.

Все це зумовлює вивчення й узагальнення досвіду розслідування таких складних кримінальних проваджень як в Україні, так й інших країнах, і як наслідок удосконалення методики розслідування групового порушення громадського порядку.

У кримінальних провадженнях щодо групового порушення громадського порядку важливе значення має своєчасне встановлення слідчим структури кримінального угруповання та її лідера. Це дозволяє якісно здійснювати

підготовку до проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, правильно визначати осіб, які підлягають першочерговому допиту, та обирати послідовність проведення одночасних допитів раніше допитаних осіб.

На думку К. О. Чаплинського, злочинна група є особливим і специфічним утворенням, у якому діють свої закономірності, які надзвичайно важливі для виявлення, розкриття і розслідування злочинів та їх профілактики. Дослідження криміналістичної характеристики злочинних груп дозволяє прогнозувати поведінку злочинців на досудовому слідстві. Вивчення проблем злочинної групи, розуміння її психологічної сутності, особливостей формування й функціонування, аналіз криміналістичних типів злочинних груп, правильне розуміння ролі лідера в групі та конфліктів в середині групи – важлива умова наукового розуміння проблем боротьби з організованою злочинністю. На думку вченого, системний аналіз дозволяє цілісно підійти до вивчення злочинних груп, з урахуванням усіх їх складових, зовнішніх і внутрішніх факторів. При цьому злочинна діяльність не є пріоритетом над кримінальними угрупованнями і не виділяє перевагу між особистісними відносинами й злочинною діяльністю групи. Усі ці питання взаємопов'язані й повинні розглядатися тільки у системі. Злочинну групу слід вважати елементом структури, а злочинну діяльність – функцією. Вони знаходяться у постійній діалектичній єдності та протилежності. З точки зору системного аналізу злочинні угруповання є такими системами, що постійно розвиваються і проходять ряд етапів: зародження, становлення та розвиток [1, с. 26-27].

У науковій літературі вчені до визначення структури злочинного групування підходять по-різному. Так, досліджуючи особливості протидії хуліганським проявам під час виборчого процесу, А. С. Шевченко виділяє таку типову структуру злочинного об'єднання, зокрема:

- 1) організатор організованої групи;
- 2) координатори (особи, які оголошують відповідний час та місце зібрання груп через соцмережі (Facebook), чати (Viber, WhatsApp, Telegram), за

допомогою мобільного зв'язку);

3) масовка – особи з плакатами, атрибутикою різних партій (пенсіонери, студенти);

4) особи, які відповідають за атрибутику (виготовлення, зберігання, доставку);

5) особи, які компрометують конфліктні ситуації під час певного заходу;

6) активні учасники (можуть діяти на постійній або періодичній основі);

7) бойові групи (можуть бути направлені на захоплення будівель, атаки на поліцейських);

8) групи осіб швидкого реагування (для вчинення насильницьких дій, пошкодження певних об'єктів);

9) особи, які фіксують проведення відповідної акції на відеокамери;

10) блогери, які розповсюджують відеоматеріали через відповідні ресурси;

11) редактори;

12) працівники державних органів чи установ, які сприяють або умисно не перешкоджають діяльності злочинних груп [2, с. 4].

У правоохоронній практиці така структура кримінального групування зустрічається найчастіше.

На підставі узагальнення матеріалів кримінальних справ й проваджень щодо групового порушення громадського порядку можна дійти висновків, що така злочинна діяльність у більшості випадків мала системний характер та були наявні ознаки готування до учинення кримінального правопорушення.

О. В. Антонюк виокремила віктимогенні групи у справах про хуліганство, зокрема:

а) особи, стосовно яких здійснюється підготовка злочину (обрання часу, визначення способу й знарядь) – такі злочини переважно вчиняють фанатські або конфліктуючі неформальні групи;

б) особи, які наділені певними владними повноваженнями або повинні прийняти певні рішення – до таких осіб відносяться депутати, судді, працівники

правоохоронних органів та інші посадовці;

в) особи, які перебувають у певному місці, на яке заплановане злочинне посягання: у цих випадках злочинець не знайомий із потерпілим, оскільки його дії спрямовані не на конкретну особу, а на певну установу чи організацію;

г) особи, які здійснюють певні провокаційні дії або діяльність (під час масових заходів, у ЗМІ чи мережі Інтернет) [3, с. 10].

Правильне визначення виду злочинного угруповання має суттєве криміналістичне значення і повинне враховуватися слідчим під час досудового розслідування злочинів цієї категорії. Слідчим та працівникам оперативних підрозділів необхідно розуміти ступінь психологічної єдності і взаємної підтримки членів злочинних угруповань, їхню організованість та згуртованість, що допоможе кваліфікувати злочинну групу як організовану та визначити низку оперативно-розшукових заходів, обрати правильну тактику слідчих (розшукових) дій, НСРД та напрямки досудового розслідування[1, с. 50-51].

Список використаної літератури:

1. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення розслідування діяльності злочинних угруповань : монографія / Чаплинський К. О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 304 с.

2. Шевченко А.С. Розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні : Автореф. дисер. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. (спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність) / Шевченко Анастасія Сергіївна. ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом». К., 2019. 20 с.

3. Антонюк О.В. Розслідування хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень : Автореф. дисер. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. (спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-

розшукова діяльність) / Антонюк Олена Володимирівна. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2017. 20 с.

Хованова Діана Олексіївна,
курсант 4-го курсу
ФПФПСРДніпропетровського
державного
університету внутрішніх справ
науковий керівник:

Санакоев Дмитро Борисович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансових та
стратегічних розслідувань
ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНИ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

У сучасному суспільстві динамічно розвиваються міграційні процеси, модернізується структура суспільних відносин, формуються нові цінності та змінюється устрій життя. Ці фактори впливають на розвиток міжнародних злочинних спільнот у світі та криміногенну ситуацію в Україні [1]. Особливу загрозу становлять організовані групи та злочинні організації сформовані на етнічній основі, які поступово обжилися та натуралізувалися, створивши міцні злочинні етнічні діаспори, які характеризуються найвищим ступенем латентності. Відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України та Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України, у період з 2013 по 01.10.2020 року було виявлено 117 організованих груп та злочинних організацій, які сформовані на етнічній основі, зокрема: у 2013 році – 21, 2014 році – 19, 2015 році – 8, 2016 році – 6, 2017 році – 9, 2018 році – 17, 2019 році – 11, за 10 місяців 2020 року – 26 [2].